

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministro 2017 m. d.
įsakymu
Nr. 3D

SOCIALINIO VERSLO VYKDYMO GAIRĖS PAREIŠKĖJAMS, TEIKIANTIEMS PARAIŠKAS PAGAL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMOS PRIEMONES

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Socialinio verslo vykdymo gairės pareiškėjams, teikiantiems paraiškas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemones (toliau – Gairės), parengtos vadovaujantis Europos Komisijos socialinio verslo iniciatyvos 2011 m. spalio 25 d. komunikatu Nr. KOM(2011) 628 Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Dėl socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimo socialinių inovacijų ekonomikoje“, Lietuvos socialinio verslo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 4-207 „Dėl Socialinio verslo koncepcijos patvirtinimo“, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa, 2015 m. vasario 13 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. C(2015)842, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2016 m. vasario 10 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. C(2016)923, bei atsižvelgiant į Socialinio verslo gidą, parengtą Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos, viešosios įstaigos „Versli Lietuva“.

2. Gairės taikomos pareiškėjams, paramos gavėjams, institucijoms. Gairėmis turi vadovautis pareiškėjai, teikiantys socialinio verslo projektų paraiškas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos (toliau – KPP) pramonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“, vietos projektų paraiškų teikėjai, teikiantys socialinio verslo vietos projektų paraiškas pagal KPP priemonės „LEADER“ veiklos sritį „Parama vietos projektams įgyvendinti pagal VPS“, rengdami ir teikdami vietos projektų paraiškas, ir paramos gavėjai, įgyvendindami projektus, taip pat vietos veiklos grupės ir institucijos, atliekančios vietos projektų paraiškų vertinimą, atranką ir projektų įgyvendinimo priežiūrą pagal KPP priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ ir KPP priemonės „LEADER“ veiklos sritį „Parama vietos projektams įgyvendinti pagal VPS“.

3. Socialinio verslo projektai, neatitinkantys Gairių nuostatų, negali būti finansuojami pagal KPP priemones. Paramos teikimo ir administravimo tvarka, kiek to nereglamentuoja Gairės, nustatyta konkrečios priemonės įgyvendinimo ir (arba) Vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenės inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-544 „Dėl Vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenės inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių patvirtinimo“, ir Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 3D-507 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“.

II SKYRIUS SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

4. Gairėse vartojamos santrumpos:
 - 4.1. **Agentūra** – Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.
 - 4.2. **KPP** – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa.
 - 4.3. **NVO** – nevyriausybinė organizacija.
 - 4.4. **VšĮ** – viešoji įstaiga.

5. Gairėse vartojamos sąvokos:

5.1. **Bendruomeninis verslas** (*angl. community's enterprise*) – bendruomeninės organizacijos inicijuotas verslas, kai pagal KPP remiama ekonominė veikla, vykdoma remiantis socialiai atsakingo verslo nuostatomis, o gaunamas pelnas skiriamas bendruomenės veiklai užtikrinti, jos aktualioms problemoms spręsti.

5.2. **Įmonių socialinė atsakomybė** (*angl. corporate Social Responsibility arba CSR*) – įmonių atsakomybė už jų poveikį aplinkai ir visuomenei: įmonių politika ir praktika, kai jos, laikydamosi įstatymų tarptautinių susitarimų ir sutartų elgsenos normų, į savo veiklos vidinius procesus ir išorinius santykius savanoriškai įtraukia socialinius, aplinkosaugos ir skaidraus verslo principus. Įmonės kartu su visuomeniniais ir valstybinio sektoriaus partneriais ieško novatoriškų sisteminių socialinių, aplinkosaugos ir platesnių ekonominės gerovės problemų sprendimų.

5.3. **Nevyriausybinių organizacija** (*angl. nongovernmental organization*) – nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės valdžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas. Valstybė ar savivaldybė, juridinis asmuo, kurio visuotiniame dalyvių susirinkime valstybė ar savivaldybė turi daugiau kaip 1/3 balsų, negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų nevyriausybinių organizacijos visuotiniame dalyvių susirinkime.

5.4. **Socialinė inovacija** (*angl. social innovation*) – naujų socialinių idėjų vystymas, veikiančių novatoriškų metodų ir praktikų iš kitų sektorių perkėlimas ir įgyvendinimas (produktai, paslaugos, mechanizmai), siekiant patenkinti socialinius poreikius, spręsti įsisenėjusias socialines bei aplinkosaugines problemas bei kurti naujus socialinius ryšius ir skatinti bendradarbiavimą.

5.5. **Socialinis verslas** (*angl. social enterprise*) – verslo modelis, pagal kurį, išnaudojant rinkos mechanizmą, pelno siekimas susiejamas su visuomenei naudingais tikslais ir prioritetais, remiamasi socialiai atsakingo verslo bei viešojo ir privataus sektorių partnerystės nuostatomis, taikomos socialinės inovacijos.

5.6. **Socialinio verslo subjektas** – privatus arba viešasis juridinis asmuo, atitinkantis Gairėse nustatytus kriterijus.

5.7. **Socialinio verslo subjekto veiklos modelis** – verslo modelis, pagal kurį, nepaisant socialinio verslo subjekto teisinės formos, išnaudojant rinkos mechanizmą, pelno siekimas susiejamas su socialiniais tikslais ir prioritetais. Socialinis verslas gali būti vykdomas pagal šiuos modelius: išorinį, integruotą ir įterpiantį.

5.8. **Teigiamas socialinis poveikis** – pagal Socialinio poveikio matavimo metodiką ir skaičiuoklę prognozuojamas ir išmatuojamas poveikis, kuris teigiama linkme keičia socialinę padėtį visuomenėje ar jos grupėje.

5.9. **Teigiamo socialinio poveikio matavimas** – pagal Socialinio poveikio matavimo metodiką ir skaičiuoklę prognozuojami ir vertinami kiekybiniai ir kokybiniai kriterijai siekiant prognozuoti ir (arba) nustatyti, ar konkretus socialinio verslo subjektas padarė ir (arba) padarys teigiamą socialinį poveikį visuomenei ar jos grupei.

III SKYRIUS SĄSAJOS SU ES PRIORITETAIS IR TIKSLAIS

6. Socialinio verslo projektais, įgyvendinamais pagal KPP priemones, turi būti siekiama prisidėti prie:

6.1. šeštojo ES kaimo plėtros politikos prioriteto „Skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę plėtrą kaimo vietovėse“ ir jo tikslinės srities „Vietos plėtros kaimo vietovėse skatinimas“ (kodas 6B) įgyvendinimo;

6.2. trečiojo ES kaimo plėtros politikos horizontaliojo tikslo „Užtikrinti subalansuotą teritorinę kaimo ekonomikos ir bendruomenių plėtrą, kurti darbo vietas ir jas išlaikyti“ įgyvendinimo.

IV SKYRIUS TINKAMI IR NETINKAMI PAREIŠKĖJAI

7. Tinkami pareiškėjai pagal KPP priemonę „LEADER“ yra:
 - 7.1. VšĮ, įsteigtos veikiančios pagal Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymą, kurių veikla atitinka NVO apibrėžtį;
 - 7.2. asociacijos, įsteigtos veikiančios pagal Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymą;
 - 7.3. kitos NVO, įsteigtos veikiančios pagal Lietuvos Respublikos nevyriausybinį organizacijų įstatymą;
 - 7.4. labdaros ir paramos fondai, įsteigti ir veikiantys pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą;
 - 7.5. privatūs juridiniai asmenys.
8. Tinkami pareiškėjai pagal KPP priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse“ yra:
 - 8.1. privatūs juridiniai asmenys;
 - 8.2. VšĮ, veikiančios pagal Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymą, kurių veikla atitinka NVO apibrėžtį.
9. Netinkami pareiškėjai socialiniam verslui vykdyti pagal KPP priemones yra:
 - 9.1. ūkininkai ir fiziniai asmenys;
 - 9.2. savivaldybės, valstybės ar savivaldybės įmonės ir jų įstaigos;
 - 9.3. viešieji ar privatūs juridiniai asmenys, kuriuose valstybė ar savivaldybės turi daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, pajų ar kitokių dalyvavimą juridinio asmens kapitale žyminčių kapitalo dalių arba tiesiogiai ar netiesiogiai (pagal balsavimo sutartį, balsavimo teisės perleidimo sutartį, įgaliojimą ir pan.) turi daugiau kaip 50 procentų visų juridinio asmens dalyvių balsų;
 - 9.4. politinės partijos;
 - 9.5. religinės bendruomenės ir bendrijos.

V SKYRIUS SOCIALINIO VERSLO MODELIAI

10. Socialinis verslas gali būti vykdomas pagal vieną ar kelis šiuos modelius: išorinį, integruotą ir įterpiantį.
11. Pagal išorinį modelį veikiančio socialinio verslo subjekto vykdoma pagal KPP priemonės remiama ekonominė veikla nėra tiesiogiai susijusi su teigiamu socialiniu poveikiu, o iš ekonominės veiklos gautas pelnas arba jo dalis investuojama konkrečiai socialinei problemai spręsti siekiant gauti teigiamą socialinį poveikį. Konkrečiai socialinei problemai spręsti siekiant gauti teigiamą socialinį poveikį skirtas pelnas ar jo dalis negali būti perduota kitam subjektui, t. y. socialinio verslo subjektas turi vykdyti socialinę veiklą nuolatos (fragmentinė, laikina veikla ar vienkartinis veiksmas nėra laikomi nuolatine veikla socialinei problemai spręsti siekiant gauti teigiamą socialinį poveikį).
12. Pagal integruotą modelį veikiančio socialinio verslo subjekto vykdoma pagal KPP priemonės remiama ekonominė veikla turi tiesioginį teigiamą socialinį poveikį, o socialinės programos sutampa su verslo veiklomis (pavyzdžiui, socialiai pažeidžiamų grupių asmenų įdarbinimas, prekių ir paslaugų teikimas palankesniais sąlygomis tam tikrų socialinių grupių asmenims ir pan.). Verslo subjektas, veikiantis pagal šį socialinio verslo modelį, galėtų veikti tradiciškai, t. y. siekti pelno, tačiau į verslą tiesiogiai integravus socialinę misiją, jis tampa socialiniu verslu.

13. Pagal įterpiančią modelį veikiančio socialinio verslo subjekto vykdoma pagal KPP priemonės remiama ekonominė veikla turi tiesioginį teigiamą socialinį poveikį ir tuo pat metu užtikrinama finansinė grąža, kuri tiesiogiai susijusi su sukurtu socialiniu poveikiu. Tai reiškia, kad vykdoma ekonominė veikla negalėtų veikti be socialinės veiklos paslaugos ar prekės, kurios yra skirtos konkrečiai socialinei grupei ir kurios nariai yra ir socialinės naudos gavėjai (pavyzdžiui, socialinio finansavimo, mažo finansavimo organizacijos).

VI SKYRIUS

SOCIALINIO VERSLO KRITERIJAI IR JŲ ATITIKČIAI KELIAMI REIKALAVIMAI

14. Socialinio verslo kriterijai yra taikomi visiems galimiems socialinio verslo vykdytojams, įvardytiems Gairių 7 ir 8 punktuose.

15. Pagal Gairių 16 punkte nustatytus socialinio verslo kriterijus, paramos paraiškos vertinimo metu nustatoma, ar subjektas atitinka socialinio verslo statusą. Socialinio verslo kriterijų, nustatytų Gairių 16.2 ir 16.3 papunkčiuose, atitikčiai nustatyti pareiškėjas gali parengti ir patvirtinti vadovo parašu vidaus procedūros (veiksmų) aprašą arba pasirinkti kitokią dokumento formą, kurioje turi būti pateikta Gairių 16.2 ir 16.3 papunkčiuose nustatyta informacija (toliau – vidaus dokumentas).

16. Socialiniam verslui yra taikomi visi šie kriterijai:

16.1. pagal savo įstatus ar kitą įstatymo nustatytą juridinio asmens steigimo dokumentą vykdoma nuolatinė ekonominė veikla siekiama pagrindinio tikslo – išmatuojamo teigiamo socialinio poveikio. Šio kriterijaus atitikčiai nustatyti pareiškėjui keliami reikalavimai:

16.1.1. juridinio asmens steigimo dokumentuose turi būti aiškiai nurodyta:

16.1.1.1. kokia numatoma vykdyti ekonominė veikla pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK2 red.) (gali būti nurodoma daugiau nei viena ekonominės veiklos rūšis), t. y. steigimo dokumentuose negali būti įrašyta, kad juridinis asmuo užsiims visa Lietuvos Respublikos įstatymų nedraudžiama veikla;

16.1.1.2. tikslinė (-ės) grupė (-ės);

16.1.1.3. socialinio poveikio tikslas (įvardijama socialinė problema, kurią siekiama spręsti);

16.1.1.4. pagrindinė (-ės) orientavimosi kryptis (-ys) (kokioje (-iose) srityje (-yse) numatomas socialinis poveikis);

16.1.2. socialinio poveikio pagal KPP priemonės galima siekti šiose srityse: užimtumo skatinimo; sveikatos apsaugos; švietimo ir prevencijos;

16.1.3. papildomo (-os) orientavimosi kryptis (-ys) (kokioje (-iose) srityje (-yse) numatomas papildomas socialinis poveikis): pagrindinių ūkio šakų (pvz.: transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio paslaugų, būsto, turizmo ir kt.) poveikio aplinkai mažinimas, efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas, atliekų tvarkymas ir pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsauga, gyvūnų globa, kultūra ir visuomenės kūrybingumo skatinimas, kultūros paslaugų prieinamumo plėtojimas, pilietiškumo, patriotiškumo ugdymas, visuomenės švietimas ir informavimas valstybės gynybos klausimais;

16.2. gautas pelnas reinvestuojamas pagal iš anksto apibrėžtas pelno paskirstymo procedūras ir taisykles, kad būtų pasiekti pagrindiniai ir papildomi socialinio verslo tikslai bei rodikliai:

16.2.1. vidaus dokumente (vidaus procedūrų (veiksmų) aprašas, įsakymas, akcininkų susirinkimo protokolas, visuotinio narių susirinkimo protokolas, potvarkis ar kt. dokumentas) aiškiai apibrėžiama pelno paskirstymo socialinei problemai spręsti siekiant teigiamo socialinio poveikio procedūra, t. y. nurodoma:

16.2.1.1. kokia pelno dalis yra skiriama;

16.2.1.2. kas gali priimti galutinį sprendimą dėl pelno paskirstymo;

16.2.1.3. koku dokumentu įforminamas pelno paskirstymas;

16.2.1.4. parengiama pelno lėšų paskirstymo ir sąsajų su numatytais socialinio poveikio tikslais ir rodikliais lentelė (Excel formatu), kuri yra laikoma dokumento dėl pelno paskirstymo priedu ir gali būti tikslinama, keičiama tokia pat tvarka, pagal kurią buvo patvirtinta;

16.2.1.5. interneto svetainės, kurioje viešai skelbiamas pelno paskirstymo dokumentas su visais priedais, adresas (nuoroda) (jeigu pareiškėjas neturi interneto svetainės, turi būti pateikiama kitos organizacijos interneto svetainės, kurioje vidaus dokumentas skelbiamas, nuoroda, pvz., toje teritorijoje veikiančios vietos veiklos grupės interneto svetainės nuoroda);

16.2.2. tuo atveju, jeigu galimi socialinio verslo naudos gavėjai turi būti atrinkti, t. y. nėra galimybių paslaugas suteikti visiems norintiems ir tikslinę grupę atitinkantiems naudos gavėjams, vidaus dokumente turi būti nustatyta aiški jų atrankos procedūra, kurioje nurodomi atrankos kriterijai. Nustatant kriterijus būtina užtikrinti nediskriminavimo ir lygių galimybių užtikrinimo principų laikymąsi. Nustatant galimų naudos gavėjų tikslinę grupę būtina pasitelkti pasirinktos tikslinės grupės interesams atstovaujančias organizacijas, kai jų veikla tiesiogiai susijusi su tiksline grupe (mokyklos, vaikų darželiai, vietos bendruomenės ir kitos NVO, savivaldybės ir kt.);

16.2.3. gautas pelnas paskirstomas (reinvestuojamas) laikantis reikalavimų, nustatytų Gairių 17 punkte;

16.3. socialinio verslo subjektas yra valdomas atskaitingai ir skaidriai, įtraukiant į valdymą suinteresuotuosius subjektus ar jų teisėtus atstovus, kuriems daro poveikį vykdoma veikla:

16.3.1. socialinio verslo subjekto vidaus dokumente aprašoma atskaitingo ir skaidraus valdymo tvarka, kurioje turi būti nurodoma:

16.3.1.1. informacija apie nustatytą darbo užmokestį konkrečiai (-ioms) pareigybei (-ėms);

16.3.1.2. informacija apie padarytas investicijas ir kokią pajamų dalį sudaro sąnaudos;

16.3.1.3. informacija apie planuojamus ir vykdomus pirkimus (viešasis juridinis asmuo gali pateikti metinį viešųjų pirkimų planą);

16.3.1.4. informacija apie gautą paramą, labdarą, dotacijas, kitokią pagalbą ir įgyvendinamus projektus (finansuojamus privačiomis, valstybės, savivaldybių ar ES fondų lėšomis);

16.3.1.5. informacija apie galimybes dalyvauti socialinio verslo veikloje, projektuose ir (arba) galimybes savanoriauti;

16.3.2. socialinio verslo subjekto vidaus dokumente aprašoma suinteresuotųjų subjektų įtraukimo į valdymą tvarka, vadovaujantis demokratinio valdymo ir partnerystės principais:

16.3.2.1. nurodoma, kokios organizacijos, institucijos dalyvauja valdyme, priima sprendimus;

16.3.2.2. pateikiama organizacijos struktūra, kurioje aiškiai nurodomas suinteresuotųjų asmenų įtraukimo mastas (į koki valdymo organą, grupę ar kitos struktūros dalį įtraukti suinteresuotieji asmenys, koks jų skaičius, kaip priimami sprendimai), jų pareigos priimant valdymo sprendimus, turinčius įtakos socialinio poveikio mastui, bei priimamų sprendimų galia. Privatūs juridiniai asmenys turi sudaryti patariamąjį valdymo organą, kuris užtikrina tinkamą suinteresuotųjų asmenų atstovavimą;

16.3.2.3. nurodomas suinteresuotųjų asmenų įtraukimas į socialinio poveikio planavimą, stebėseną ir matavimą (nustatant atspirties tašką (*status quo*), planuojant socialinio poveikio matavimo rodiklius, vykdant nustatytą socialinio poveikio matavimo rodiklių stebėseną ir matuojant veiklos rezultatus per socialinį poveikį, kuris skaičiuojamas pagal Gairių priede pateiktą Socialinio verslo poveikio matavimo metodiką ir skaičiuoklę (toliau – Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklę);

16.4. socialinio verslo subjektas yra nepriklausomas nuo valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, viešojo sektoriaus organizacijų:

16.4.1. socialinio verslo subjekto valdymas turi būti nepriklausomas nuo įmonių, įstaigų, organizacijų ar institucijų, t. y. socialinio verslo sprendimai priimami savarankiškai;

16.4.2. viešųjų juridinių asmenų vykdomame socialiniame versle (steigėjo ar dalyvio teisėmis) gali dalyvauti savivaldybių ar valstybės institucijos, nepažeisdamos Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymo nuostatų. Tokiu atveju, jeigu savivaldybės ir (arba) valstybės institucijos dalyvauja socialiniame versle steigėjų ar dalyvių teisėmis, jų dalyvavimo būtinybė, poreikis turi būti aiškiai pagrįsti, pvz., neįmanoma rasti tinkamų patalpų veiklai vykdyti arba neįmanoma skolintis lėšų iš finansų institucijų, jeigu savivaldybė nėra socialinio verslo viena iš steigėjų, ar kt. priežastys, turinčios neigiamos įtakos socialinio verslo organizacijos įsteigimui ir tinkamai veiklai;

16.4.3. socialinis verslas gali turėti partnerių, tokiu atveju santykiai tarp partnerių aptariami partnerystės (bendradarbiavimo) arba jungtinės veiklos sutartyje, kurioje negali būti numatyta socialinio verslo savarankiškumą varžančių nuostatų (pvz., dėl suteiktos finansinės paramos, socialinio verslo atstovai įsipareigoja pirkti iš partnerio paslaugas ar prekes visus metus ar pan.).

VII SKYRIUS

SOCIALINIO VERSLO VYKDYMO FINANSINIAI ASPEKTAI

17. Gauto pelno iš vykdomos veiklos reinvestavimo socialinio poveikio tikslams ir rodikliams pasiekti reikalavimai (reinvestavimas apima ir investicijas į verslo infrastruktūros kūrimą, plėtrą, įrangą ar procesus, išskyrus įstatinio kapitalo didinimą (kai taikoma), kai tokios investicijos gali turėti tiesioginės įtakos geresniems socialinio poveikio rezultatams):

17.1. kai socialinį verslą vykdo viešieji juridiniai asmenys, įvardyti Gairių 7.1–7.4 papunkčiuose, konkrečiai socialinei problemai spręsti reinvestuojamas visas iš ekonominės veiklos vykdomo gautas pelnas (100 proc.);

17.2. kai socialinį verslą vykdo privatūs juridiniai asmenys, įvardyti Gairių 7.5 papunktyje, konkrečiai socialinei problemai spręsti reinvestuojama ne mažesnė kaip 80 proc. iš ekonominės veiklos vykdomo gauto pelno dalis;

17.3. visi tinkami pareiškėjai, įvardyti Gairių 7.1–7.5 papunkčiuose, vykdydami nuolatinę ekonominę veiklą, nurodytą juridinio asmens steigimo dokumentuose, ir (arba) siekdami išmatuojamo ir teigiamo socialinio poveikio, daugiau nei 50 proc. pajamų turi gauti iš ekonominės veiklos. Gauta parama, labdara, dovanos, dotacijos, lėšos, gautos iš valstybės ir (arba) savivaldybės biudžeto konkurso ir (arba) ne konkurso būdu, skirtos konkrečioms projektams finansuoti, negali būti laikomos pajamomis iš ekonominės veiklos.

18. Socialinio verslo sąnaudų pagrindimo reikalavimai:

18.1. kiekvienais finansiniais metais (nuo socialinio verslo įgyvendinimo pradžios, kuria laikoma projekto, finansuojamo pagal KPP priemonės, kontrolės laiko pradžia) kartu su metine įgyvendinto projekto ataskaita Agentūrai teikiamas sąnaudų pagrindimo aiškinamasis raštas, kuris vykdamas socialinį verslą yra laikomas finansinės atskaitomybės dokumentų dalimi. Aiškinamajame rašte nurodoma, koks buvo sąnaudų tikslas, kokia socialinio verslo nauda jas patyrus;

18.2. aiškinamajame rašte pateikiamas socialinio verslo sąnaudų sąrašas, kuriame įvardijamos einamosios išlaidos (veiklos sąnaudos) ir investicijų išlaidos (kai įsigyjamas ilgalaikis turtas, kuris įtraukiamas į ilgalaikio turto apskaitą). Investicijų išlaidos, finansuojamos KPP lėšomis, gali būti susijusios tik su socialinio verslo vykdomo (plėtros – paslaugų kokybės gerinimo, paslaugas gaunančių klientų skaičiaus didinimo, socialinio poveikio masto didinimo) tinkamomis finansuoti išlaidomis.

VIII SKYRIUS

SOCIALINIO VERSLO SOCIALINIO POVEIKIO MATAVIMAS

19. Socialinio poveikio numatymas (planavimas), jo stebėseną ir matavimą – būtina tinkamai ir kryptingai vykdomo socialinio verslo sąlyga.

20. Socialinio verslo vykdytojai:

20.1. turi nusistatyti aiškius, pamatuojamus pagrindinius socialinio poveikio rodiklius, pagal kuriuos vykdys nuolatinę (kasmetinę) vykdomo socialinio verslo stebėseną ir numatyto socialinio poveikio matavimą. Pagrindiniai socialinio poveikio rodikliai yra nustatyti Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje;

20.2. gali pasirinkti papildomus socialinio poveikio rodiklius (papildomiems socialinio poveikio efektams matuoti). Papildomi socialinio poveikio rodikliai yra nustatyti Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje. Tuo atveju, jeigu nustatomi papildomi socialinio poveikio rodikliai, turi būti aiškiai nurodoma, kaip jie bus pamatuojami (apklausos, pokyčių duomenų fiksavimo žurnalai, tyrimai ar pan.). Papildomų rodiklių pasiekimams netaikoma kontrolė, jie yra reikalingi socialinio poveikio istoriniams duomenims kaupti ir socialinio verslo efektyvumui didinti;

20.3. turi nustatyti aiškią socialinio poveikio teritoriją (kaimas, miestelis, seniūnija, savivaldybė, apskritis ar kt.). Socialinio verslo socialinio poveikio teritorija turi būti kaimo vietovėje (kaimo vietovės sąvoka apibrėžta KPP ir (arba) konkrečios KPP priemonės įgyvendinimo ir (arba) administravimo taisyklėse);

20.4. turi nurodyti socialinės problemos nustatymo būdą ir mastą socialinio poveikio teritorijoje (pagrindžiama aktualiais statistiniais duomenimis, moksliniais tyrimais, kitais oficialiais dokumentais, kuriuos pateikia institucija ar organizacija, kaupianti tokius duomenis, pvz.: priklausomybių ligų centras, probacijos tarnyba ar pan.).

21. Socialinio poveikio matavimo rodikliai turi būti suprantami ir aiškiai apibūdinti socialinio verslo plane, vadovaujantis Socialinio poveikio matavimo skaičiuokle. Tuo atveju, jeigu planuojant pradėti vykdyti socialinį verslą nepavyksta tinkamai suformuluoti socialinio poveikio rodiklių, jų matavimo būdų, socialinio verslo subjektas turėtų papildomai peržiūrėti planuojamą vykdyti verslą ir galbūt pasirinkti kitokį verslo modelį – įmonių socialinės atsakomybės, bendruomeninio ar tradicinio (į pilną orientuoto) verslo.

22. Socialinio poveikio rodiklių apibūdinimo ir planavimo lentelės:

SOCIALINIO VERSLO SOCIALINIO POVEIKIO MATAVIMO RODIKLIŲ APIBŪDINIMAS

Šioje lentelėje pateikiama informacija apie pagrindinius rodiklius, kurie yra nurodyti Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje ir kurie yra pasirenkami vykdant konkretų socialinį verslą. Šių rodiklių pasiekimai yra kontroliuojami visą projekto įgyvendinimo ir kontrolės laikotarpį.

II lentelės stulpelyje rodikliui suteikiamas pavadinimas pagal Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklę individualiai, pagal numatomo vykdyti socialinio verslo misiją, tikslinę grupę, veiklos sritį.

III lentelės stulpelyje nurodoma rodiklio skaitinė reikšmė, gaunama užpildžius Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklės rodiklius.

IV lentelės stulpelyje pateikiama informacija apie papildomus socialinio poveikio rodiklius, kurie pasirenkami Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje, aiškiai nurodant papildomų socialinio poveikio rodiklių matavimo tvarką. Papildomų rodiklių matavimo (apskaičiavimo) pavyzdžiai yra pateikiami Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje prie kiekvieno papildomo rodiklio.

I	II	III
Eil. Nr.	Pagrindinio rodiklio pavadinimas	Pagrindinio rodiklio skaitinė reikšmė (nurodomas mato vnt.)
1.		
2.		
3.		
...		

IV			
Galimi papildomi socialinio poveikio rodikliai (kokybiniai efektai)			
<i>(aprašomi galimi kokybiniai vykdomo socialinio verslo efektai, kurių nėra galimybių išmatuoti skaitinėmis reikšmėmis pagal Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklę, bet jie sustiprina siekiamą socialinį poveikį, pvz., pagal socialinio darbuotojo ataskaitas nustatyta, kad pagerėjo santykiai tarp šeimos narių, namų aplinka tapo švaresnė ir pan.) Pvz.: papildomo rodiklio pavadinimas – pagerėjo santykiai tarp šeimos narių; pradinės situacijos (status quo) apibūdinimas – 5 šeimose, kurios yra socialinio verslo tikslinė grupė dėl skurdo ir socialinių įgūdžių stokos, yra užfiksuota smurto artimoje aplinkoje atveju, socialinis darbuotojas ataskaitose informavo apie vaikų nepriežiūrą, maisto trūkumą, nešvarą); papildomo rodiklio matavimo būdas – 4 kartus per metus įvertinti socialinio darbuotojo ataskaitas apie situaciją šeimose ir nustatyti, ar po socialinio verslo intervencijos buvo užfiksuota smurto artimoje aplinkoje atveju, ar sąlygos gyventi vaikams yra geresnės ir švaresnės, ar pakanka maisto ir pan.).</i>			
Eil. Nr.	Papildomo rodiklio pavadinimas	Pradinės situacijos (status quo) apibūdinimas	Papildomo rodiklio matavimo būdas
1.			
2.			
3.			
...			

PAGRINDINIAI SOCIALINIO VERSLO SOCIALINIO POVEIKIO MATAVIMO RODIKLIAI								
<i>Pildoma tik vykdant socialinį verslą pagal Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje pasirinktą (-us) pagrindinį (-ius) rodiklį (-ius)</i>								
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Eil. Nr.	Pagrindinio rodiklio pavadinimas	Verslo plano įgyvendinimo laikotarpis		Kontrolės laikotarpis*				
		Pagrindinio rodiklio skaitinės reikšmės projekto įgyvendinimo ir kontrolės laikotarpiais						
		I metai <20...>	II metai <20...>	I metai <20...>	II metai <20...>	III metai <20...>	IV metai <20...>	V metai <20...>
1.								
2.								
3.								
...								

*Kontrolės laikotarpis yra apibrėžtas konkrečios KPP priemonės įgyvendinimo taisyklėse arba KPP administravimo taisyklėse, o vykdant socialinį verslą pagal „LEADER“ priemonės, socialinio verslo kontrolės laikotarpis apibrėžtas Vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-544 „Dėl Vietos projektų, finansuojamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių patvirtinimo“.

23. Socialinio verslo vykdytojas turi užtikrinti, kad suteiktų paslaugų sprendžiant socialinę problemą ir įgyvendinant socialinę misiją kokybė atitiktų analogiškų paslaugų, teikiamų kitų rinkos dalyvių ir valstybės ar savivaldybių, kokybę ir joms keliamus reikalavimus, pvz., socialinio verslo teikiamos socialinės paslaugos turi atitikti Socialinių paslaugų kataloge, patvirtintame Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“, keliamus reikalavimus. Agentūrai kartu su paramos paraiška (kai vykdoma socialinio verslo plėtra) ar paskutiniu mokėjimo prašymu pateikiamas suteiktų paslaugų atitikties patvirtinimo dokumentas.

IX SKYRIUS

ATRANKOS KRITERIJŲ NUSTATYMO REKOMENDACIJOS VIETOS VEIKLOS GRUPĖMS, NUSTAČIUSIOMS SOCIALINIO VERSLO PRIEMONES IR (ARBA) VEIKLOS SRITIS VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOSE

24. VVG, rengdamos finansavimo sąlygų aprašus galimiems socialinio verslo vietos projektams įgyvendinti, turi nustatyti atrankos kriterijus, pagal kuriuos bus vertinama vietos projekto pridėtinė vertė (kokybė), vadovaudamasi Vietos projektų, finansuojamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-544 „Dėl Vietos projektų, finansuojamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių patvirtinimo“. Vietos projektų atrankos kriterijai turi būti aiškūs, įvertinami.

25. Rekomenduojama, kad vietos projektų, kuriuose numatyta vykdyti socialinį verslą, atrankos kriterijai būtų susiję su vietos plėtros strategijų situacijos analize ir jose įvardytų problemų sprendimais, juos galima būtų patikrinti pagal Lietuvos statistikos departamento ar kitų viešųjų registų duomenis, išskyrus atvejus, kai tokie duomenys viešuosiuose registruose nekaupiami (tokiu atveju atitiktis kriterijams gali būti tikrinama pagal kitus iš oficialių šaltinių gautus dokumentus, kai įmanoma pateikti duomenų patikimumo įrodymų) ir juos galima būtų nustatyti pagal aiškius pradinius duomenis iš patikimų šaltinių.

26. Tinkamų vietos projektų atrankos kriterijai gali būti nukreipti į didesnę socialinio poveikio mastą tik tuo atveju, jeigu jį įmanoma palyginti, o socialinio verslo veiklos sritis, pagal kurią remiami vietos projektai, yra labai siaura, pvz., vaikų iš socialinės rizikos šeimų užimtumo didinimas.

27. Tinkamų vietos projektų atrankos kriterijų pavyzdžiai (pasirenkant tokio pobūdžio atrankos kriterijus, jie turi būti susiję su vietos plėtros strategijos situacijos analize):

27.1. socialinio verslo projektas įgyvendinamas vietoje, labiausiai nutolusioje nuo savivaldybės centro ar kito miesto, kurio tikslinė grupė yra tos vietovės gyventojai;

27.2. socialinis verslas yra skirtas priklausomybių ligomis sergančių asmenų reintegracijai į darbo rinką;

27.3. socialinis verslas skirtas psichikos negalią turinčių vaikų užimtumui didinti;

27.4. socialinio verslo socialinio poveikio rodiklis (nurodoma konkreti veiklos sritis) yra didesnis;

27.5. socialinio verslo tikslinė grupė yra unikali, pvz.: pabėgėliai, iš įkalinimo įstaigų sugrįžę asmenys ar kt.).

X SKYRIUS

SOCIALINIO VERSLO PROJEKTO ATASKAITŲ TEIKIMAS

28. Socialinio verslo projekto įgyvendinimo ataskaitų teikimo terminai ir tvarka nustatyti konkrečios KPP priemonės įgyvendinimo taisyklėse arba KPP administravimo taisyklėse, o vykdant socialinį verslą pagal KPP priemones „LEADER“ – Vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenės inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-544 „Dėl Vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenės inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių patvirtinimo“, ir Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 3D-507 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“.

29. Informacija apie socialinio poveikio pasiekimus skaičiuojama naudojant Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklę. Užpildyta Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklės forma turi būti pateikiama kaip Socialinio verslo įgyvendinimo ataskaitos priedas.

30. Socialinio verslo įgyvendinimo ataskaitose turi būti nurodyta ši informacija, susijusi su socialinio verslo poveikio pasiekimais:

30.1. planuoti ir pasiekti pagrindiniai socialinio poveikio rodikliai, pridedant pagal esamą situaciją užpildytą Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklę;

30.2. planuoti ir pasiekti papildomi socialinio poveikio rodikliai. Informacija apie šiuos rodiklius pateikiama juos aprašant ataskaitoje ir nurodant aiškų matavimo būdą, kaip nustatyta Gairių 22 punkte pateikiamos lentelės IV dalyje „Papildomi socialinio poveikio rodikliai (kokybiniai efektai)“. Tinkami papildomų socialinio poveikio rodiklių matavimo būdai pateikiami Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje ir metodikoje;

30.3. bendra informacija apie tikslinę grupę ir vykdant socialinį verslą sprendžiamų socialinių problemų mastas vietovėje, kurioje vykdomas socialinis verslas (grindžiama statistiniais duomenimis iš oficialių informacijos ir duomenų šaltinių pagal Socialinio poveikio matavimo skaičiuoklėje nurodytus galimus šaltinius);

30.4. socialinio verslo rodiklių nepasiekimo ar viršijimo paaiškinimas;

30.5. socialinio verslo atitiktis socialinio verslo kriterijams, nustatytiems Gairių 16 punkte;

30.6. informacija apie pelno paskirstymą ir sąnaudas pagal Gairių 17 ir 18 punktų nuostatas.

XI SKYRIUS SANKCIJOS

31. Tuo atveju, jeigu projekto vykdytojas, įgyvendinantis socialinio verslo projektą pagal KPP, nesilaiko Gairėse nustatytų reikalavimų, keliamų socialiniam verslui, jam taikomos sankcijos, nustatytos konkrečios KPP priemonės įgyvendinimo taisyklėse, finansavimo sąlygų aprašuose ir Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės taikymo metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 3D-929 „Dėl Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės taikymo metodikos patvirtinimo“.

32. Tuo atveju, jeigu projekto vykdytojas, įgyvendinantis socialinio verslo projektą pagal KPP, nepasiekia verslo plane nustatytų pagrindinių socialinio poveikio rodiklių reikšmių, jam taikoma paramos lėšų sumažinimo ir (arba) susigrąžinimo sankcija, kurios dydis apskaičiuojamas mažinant ir (arba) susigrąžinant paramos lėšų dalį, atitinkančią bendrą planuotų ir nepasiektų socialinio poveikio rodiklių proc. dydį (galimas iki 20 proc. nukrypimas nuo planuotų rodiklių pasiekimo, jeigu jis yra paaiškinamas ir pagrįstas, pvz., priklausomybių ligomis sergančių asmenų atkrytis).

XII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

33. Be reikalavimų, nustatytų Gairėse, pareiškėjams, įgyvendinantiems socialinio verslo projektus, taikomi reikalavimai, nustatyti konkrečios KPP priemonės įgyvendinimo taisyklėse ar finansavo sąlygų aprašuose, taikomuose vietos projektų vykdytojams, teikiantiems vietos projektų paraiškas pagal konkrečios vietos veiklos grupės vietos plėtros strategiją.
